

PÁZMÁNY *1635*
— alapítva

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Dékán

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

Tel: +36 1 235 3030

Intézményi azonosító: FI79633

Fogalomtár

a komplex pedagógia-pszichológia szigorlathoz

A komplex pedagógia-pszichológia szigorlat teljesítésének feltétele a pedagógiai és pszichológiai alapfogalom-készlet szakszerű használata. Ezt hivatott segíteni az alábbi fogalomtár, melynek használatát a szóbeli szigorlaton elvárjuk.

1. **Adaptáció:** alkalmazkodás a szociális környezethez, eredményét beilleszkedésnek nevezik.
2. **Adaptivitás:** olyan alkalmazkodva fejlesztés/fejlődés, amely egyaránt tekintettel van az egységesség és a differenciáltság szempontjaira, akár az egyének, akár a csoportok, akár az intézmények igényei felől közelítünk.
3. **Altruizmus:** közösségi nevelési érték, az emberszereteten, önzetlen segítesen alapuló cselekvésre készítő személyiségvonás.
4. **Attitűd:** beállítódás, értékelhető viszony valamilyen dolog, személy, jelenség, gondolat vagy érték irányában.
5. **Autonóm személyiség:** önálló, önmagát, saját viselkedését saját értékrendje alapján szabályozó személyiség
6. **Csoportmunka:** ideálisan 3-6 fő heterogén, vagy homogén összetételű szervezési forma, munkaforma, amely együttműködésben old meg kapott vagy vállalt feladatokat.
7. **Didaktikai feladat:** az oktatási folyamat fő feladatait jelzi: motiválás, az új ismeretek elsajátítása, alkalmazása, rendszerezése, rögzítése, ellenőrzése és értékelése.
8. **Differenciálás:** nevelési-oktatási szemlélet, amely a gyermek egyéni sajátosságaihoz igazodó, az egyéni szükségleteket figyelembe vevő nevelési -oktatási célok, tartalmak, módszerek, eljárások, eszközök alkalmazását jelenti
9. **Digitális tanulási környezet:** olyan tanulási környezet, ahol a tanítás és tanulás feltételrendszerének kialakításánál meghatározó szerepe van az elektronikus információs- és kommunikációs technikai eszközöknek.
10. **Egyéni munka:** szervezési mód, munkaforma, melynek során a tanulók egyénileg, önállóan oldanak meg feladatot.
11. **Ellenőrzés:** a pedagógiai ellenőrzés-értékelés folyamatának első fázisa, célja az értékelést megalapozó adatok, információk összegyűjtése és elemzése.
12. **Emancipáció:** egyenjogúsítás, az egyén vagy csoport önállóvá (saját jogúvá) válását jelenti. A nevelés egyik kiemelt mozzanata, hogy a nevelt a nevelési folyamat során önálló, döntésképes, független szabad személlyé váljon.
13. **Enkultúráció:** társadalmi folyamat, amelyben az egyén elsajátítja a kultúra komponenseit, értékeit és gyakorlatait.
14. **Portfólió:** egy megismerési tevékenységet bemutató dokumentumgyűjtemény és a munkával kapcsolatos reflexiók gyűjteménye; az önértékelés és az értékelés sajátos módszere és eszköze.
15. **Érték:** az ember által az élethelyzetekben, a tevékenységben és a dolgokban felismert minőség, amely megmutatja, mi a követendő, a kívánatos, a jó.
16. **Értékelés:** a tanulási-tanítási eredmények viszonyítása az előzetesen meghatározott célokhoz. Funkciója szerint megkülönböztetünk diagnosztikus (helyzetfeltáró), formatív (fejlesztő) és

szummatív (minősítő) értékelést. Az értékelés különböző szinteken történhet: nemzetközi, országos, regionális szinten, egy intézmény és intézményen belüli csoportok, illetve az egyének szintjén.

17. **Értékelvű pedagógia:** olyan nevelési-oktatási paradigma, amely jól definiálható értékeket helyez célrendszerébe. (pl. a keresztény pedagógia)
18. **Értékrelativista pedagógia:** olyan nevelési-oktatási paradigma amely szerint az emberi, etikai értékek a történelem során az adott körülmények szerint állandóan változnak; ezért a nevelés célja a változó értékek közötti választás elősegítése.
19. **Érzelmi intelligencia:** az érzelmek megértése, elemzése és szabályozása az érzelmi és intellektuális fejlődés elősegítése érdekében.
20. **E-tanulás (e-learning):** elektronikus eszközökkel és szolgáltatásokkal támogatott tanítási-tanulási forma, amelybe beletartoznak mindazon oktatási, képzési, tanulási módszerek, folyamatok és eljárások, amelyek az ismeretek feldolgozása során elektronikus alapú eszközt és szolgáltatásrendszert alkalmaznak
21. **Frontális munka:** olyan szervezési mód, amelyben az együtt tanuló/tanított gyerekek tanulási tevékenysége párhuzamosan, egy időben, gyakran azonos ütemben folyik a közös oktatási célok érdekében.
22. **Gyakorlás:** egy didaktikai feladat, módszer, amely a készségfejlesztést szolgálja.
23. **Helyi tanterv:** a helyi sajátosságoknak, az iskola arculatának megfelelően kialakított, de a kerettantervekben meghatározottakat figyelembe vevő tanterv, amit a tantestület fogad el és a fenntartó hagyja jóvá.
24. **Identifikáció (azonosulás):** a modellkövetés utánzásnál magasabb szintje.
25. **IKT:** információs és kommunikációs technológia.
26. **Intelligencia:** egy összegzett, globális képesség, amely magába foglalja a következtetést, a tervezést, a problémamegoldást, az absztrakt gondolkodást, a komplex gondolatok megértését.
27. **Kreativitás:** a kreativitás összetett kognitív képesség, amely ötletességben, új megoldásmódok keresésében, alkotó gondolkodásban nyilvánul meg.
28. **Interkulturális nevelés:** különböző kulturális háttérű egyének, közösségek kölcsönös elfogadáson és tiszteleten alapuló nevelése.
29. **Internalizáció:** a szocializáció része, melynek során a személy belsővé teszi azokat az értékeket, amelyekkel képes azonosulni.
30. **Jártasság:** a készségek új feladatokhoz kötődő, tudatosan kontrollált alkalmazása.
31. **Keresztény pedagógia:** a keresztény hit és erkölcs szellemében való nevelés elmélete és gyakorlata.
32. **Kerettanterv:** meghatározza az adott iskolatípus tananyagainak és tantárgyainak rendszerét, időkereteit, szakaszokra bontott fő témáit, az egyes szakaszok végén a tanulók tudásának értékelését megalapozó tanulási eredményeit, ajánlásokat nyújt az oktatás eszközeire, módszereire és szervezeti kereteire is. A kerettantervek alapján készülnek a tankönyvek, feladatgyűjtemények, munkafüzetek stb.
33. **Készség** - a tevékenység tudatosan kialakított, gyakorlás útján megszilárdított, automatizálódott összetevői, amelyek gyakorlásuk során nincsenek tudatos ellenőrzésnek alávetve.
34. **Képesség:** készségek és jártasságok strukturált rendszere, amely egy adott tevékenység átlagon felüli teljesítését teszi lehetővé.
35. **Kompetencia:** alkalmasság, cselekvőképesség, a pszichikus komponenskészlet rendszere, amely magában foglalja az adott területtel kapcsolatos attitűdöket, képességeket és ismereteket.
36. **Konstruktív életvezetés:** olyan életvitel, amely szociálisan értékes, de egyénileg is eredményes.
37. **kooperatív tanulás:** tanulási-tanítási technikák összessége, a tanulók együttműködésén alapuló tanulást jelenti, amely történhet párban vagy csoportban.
38. **Kultúra:** anyagi és szellemi értékek, nyelv, szokások, normák, tudás és emlékezet, amelyek identitást adnak egy társadalomnak.
39. **Mintakövető (vagy modellkövető) tanulás:** az ún. szociális tanulás egyik sajátos változata; viselkedési-magatartási minták, társadalmi szerepek önkéntelen vagy tudatos kiválasztása, utánzása, amelynek eredménye a vele való azonosulás (identifikáció).
40. **Motiváció:** az ember cselekvéseinek háttérét és mozgatórugóit jelölő gyűjtőfogalom. A következő alapfogalmak tartoznak a motiváció gyűjtőfogalma alá: a szükséglet (a szervezetben keletkező hiányállapot), a hajtóerő (belső késztetés, „drive”), az ösztönző („incentív”, a külvilág cselekvésre felhívó ingerei).

41. **Műveltség:** az adott kultúrában releváns, felhasználható készségek, képességek, ismeretek összessége, társadalmilag értékes tudás. Hatékonyan segíti az egyéni fejlődést, a személyes boldogulást, a másokkal való kapcsolattartást, a társadalmi munkamegosztásban való részvételt.
42. **Nemzeti alaptanterv:** A közoktatás tartalmi szabályozásáról szóló alapdokumentum, amely meghatározza az elsajátítandó műveltség tartalmát, biztosítja az iskolai nevelés-oktatás tartalmi egységét, az iskolák közötti átjárhatóságot, kötelező rendelkezéseket állapít meg az oktatásszervezés körében, különösen a tanulók heti és napi terhelésének korlátozására.
43. **Nevelés tényezői:** mindazok a személyek, intézmények és történések, amelyek részt vesznek a nevelés folyamatában, illetve hatást gyakorolnak a neveltre (pl. gyermek, szülő, pedagógus, kortársak, média).
44. **Nevelés tervezése:** az átadásra szánt értékek, elérendő nevelési célok és a megvalósításukat szolgáló (rövid-, közép- és hosszú távon) elvégzendő feladatok, teendők meghatározása.
45. **Nevelés:** értékteremtő és -közvetítő folyamat, tudatos, szervezett, tervezett, ellenőrzött tevékenység, melynek célja a személyiség harmonikus fejlesztése, hogy az egyén társadalomba beilleszkedjen és a személyében rejlő lehetőségeket kibontakoztathassa.
46. **Nevelésfilozófia:** filozófiai szaktudomány, amely a pedagógia témáit vizsgálja filozófiai szempontból (általános, lényegi, elvi alapokat és összefüggéseket keresve) és a filozófia módszereivel.
47. **Nevelési cél:** a gyermek személyiségének fejlesztése, a konstruktív életvezetés kialakítása, amelynek alapja a közösségi és egyéni értékek együttese melletti elköteleződés.
48. **Nevelési feladatok, területek:** a nevelési célok elérését szolgáló konkrét nevelői tevékenységek, illetve folyamatok (vallási, erkölcsi, értelmi, testi, közösségi, esztétikai), melyek az egyes nevelési területeken érvényesülnek.
49. **Nevelési folyamat:** folyamat, amelynek során az egyén magatartását szabályozó személyiségbeli feltételrendszer fejlesztése történik, eredménye a közösségi és egyéni értékeket belsővé tétele.
50. **Nevelési hatásrendszerek:** a nevelő hatások direkt és indirekt hatásrendszeren keresztül érvényesíthetőek.
51. **Nevelési módszer:** a nevelés célját megvalósító eljárások, eszközök, amelyek a nevelő hatások irányításával és hatékonyságuk fokozásával érvényesítik személyiségformáló nevelési funkciójukat.
52. **Nevelési színtér:** az a szervezeti keret, amelyben rendszeres nevelés folyik, illetve folyamatos nevelő hatás érvényesül. (pl. család, iskola, egyház, sportkör).
53. **Nevelő közösség:** az iskolai nevelés eredményességét döntően meghatározza a nevelőtestület közösen működtetett hatásrendszere.
54. **Oktatásszervezési módok (munkaformák):** a tanulók tanulási tevékenységének pedagógus általi megszervezése; lehet frontális, egyéni, párban folyó tanulás és csoportmunka
55. **Oktatás:** a nevelés része, célja valamely konkrét tudás rendszeres, általában intézményi (iskolai) keretek között történő feldolgozása.
56. **Oktatási cél:** a tanulók személyiségfejlődésében tervezett változások, amelyek a tanítási-tanulási folyamat eredményeként valósulnak meg az oktatási tartalom feldolgozása során.
57. **Oktatási módszer:** az oktatási folyamatnak állandó, ismétlődő összetevői, a tanár és tanuló tevékenységének részei, amelyek különböző stratégiákba szerveződve biztosítják az oktatási célok megvalósulását
58. **Oktatási stratégia:** sajátos célok elérésére szolgáló módszerek, eszközök, szervezési módok és formák olyan komplex rendszere, amely koherens elméleti alapokon nyugszik. Fajtái: célközpontú- és szabályozáseméleti stratégiák.
59. **Oktatáspolitikai:** az oktatásért-nevelésért felelős társadalmi közösség stratégiaalkotása, szabályozó tevékenysége, illetve fenntartói-működtetői tevékenysége.
60. **Óraterv:** egy adott tanítási óra konkrét tanulási céljait, tevékenységformáit, felhasználandó eszközeit, pontos időbeosztását tartalmazza. Az órára való felkészüléskor hozza létre a szaktanár.
61. **Óravázlat** rövidített óraterv, a tanítással kapcsolatos fontosabb tevékenységeket címszavakban, forgatókönyvszerűen rögzíti.
62. **Önfejlesztés:** saját személyiségünk fejlesztésére irányuló törekvés.

63. **Önismeret:** személyiségünk működésének, azaz érzéseink, gondolataink, viselkedésünk és ezek egymással való kölcsönhatásainak a felismerése, megértése.
64. **Önreflexió:** viselkedésünk, személyiségünk elemző vizsgálata, célja az önértékelés, önfejlesztés.
65. **Önszabályozás:** az érett személyiség jellemzője, amely a kognitív tevékenység, az érzelmek és a viselkedés kontrollját, irányítását, tervezését jelenti.
66. **Önszabályozott tanulás:** önmagunk tanulási folyamatának tudatos szervezése és irányítása.
67. **Pályaidentifikáció:** a kiválasztott pálya szerepelvárásainak elfogadása, a velük való azonosulás.
68. **Párban folyó tanulás:** lényege, hogy két tanuló működik együtt valamely tanulmányi feladat megoldása érdekében. Változatai: páros munka, tanulópár.
69. **Pedagógia:** egyrészt a nevelés tudománya, vizsgálja azokat a folyamatokat, körülményeket és feltételeket, amelyek közreműködnek a nevelésben; feltárja a nevelési gyakorlatban megfigyelhető és igazolható törvényszerűségeiket és ezek alapján meghatározza a nevelés célját, alapelveit és feladatrendszerét, azokat a módszereket, amelyek biztosítják a nevelési célrendszer elérését; másrészt a nevelési gyakorlati megvalósulásának jelölésére szolgál.
70. **Pedagógiai értékelés:** a nevelés-oktatás központi szabályozó eleme, amelynek alapvető funkciója a visszacsatolás, a visszajelzés különböző pedagógiai jelenségekről, az eredményesség és a hatékonyság növelése, diagnosztizálás, fejlesztés, minősítés, szelektálás és tájékoztatás.
71. **Pedagógiai kultúra:** a nevelésről-oktatásról vallott nézetek, meggyőződések, attitűdök és a nevelési-oktatási gyakorlat összetevői: stratégiák, stílusok, módszerek, eljárások.
72. **Pedagógiai kutatás:** a tudományos megismerés módszereivel, új ismeretek feltárásával, pontosabbá tételével, elmélyítésével hozzájárul az oktatás-nevelés, a pedagógiai tevékenység eredményességének növeléséhez.
73. **Pedagógiai mérés:** a tanuló megfigyelhető viselkedését, létrehozott produktumát előre meghatározott kritériumok és szempontok szerint egy mérőeszközön rögzített skálához illesztjük, hogy az elért eredményt számszerűsítsük.
74. **Pedagóguskompetenciák:** azoknak az ismereteknek, képességeknek, és attitűdöknek az összessége, amelyek alkalmassá teszik a pedagógusokat arra, hogy tevékenységüket eredményesen gyakorolhassák. A 8/2013-as kormányrendelet 8 pedagógus kompetenciát tart számon.
75. **Pedagógusszerep:** viselkedésminták készlete, olyan elvárások összessége, amelyeket a szakma gyakorlójával szemben a tanulók, szülők, kollégák elvárnak; a pedagógus szakmai szerepei pl. a nevelő, oktató, a fejlesztő, a segítő, a tanácsadó, az animátor.
76. **Példakép:** az a személy, illetve pozitív viselkedés, akit, illetve amit az egyén (tudatosan vagy nem tudatosan) követni próbál.
77. **Projekt módszer:** komplex nevelési-oktatási módszer, amely elsősorban a tanulók komplex, *önálló közös tevékenységére*, együttműködésére épül, s amelyben a pedagógus szerepe a munka segítése, szükség szerinti támogatása. A projekt során a tanulók problémát oldanak meg, eredményként tárgyi vagy szellemi produktumot állítanak elő közösen.
78. **Reflexió** - egy szelektációs folyamat, melynek során a korábbi tapasztalatok elemzéséből és értékeléséből kialakul a hasznosítható gyakorlati tudás.
79. **Személyiség:** a személyiség különböző testi és lelki tulajdonságok dinamikus és egységes egésze, amely az embert megismételhetetlenné teszi, megkülönbözteti, meghatározza viselkedését és gondolkodását.
80. **Szociális tanulás:** a tanulás olyan típusa, amikor a bekövetkező viselkedésváltozás társas kölcsönhatások, szociális interakciók következtében alakul ki.
81. **Szocializáció:** a társadalmi élet szabályainak, normáinak elsajátítása, az egyén társadalomba való beilleszkedésének folyamata.
82. **Taneszköz:** az oktatás folyamatában felhasználható, az oktatás céljainak elérését segítő tárgy vagy elektronikus vagy más módon előállítható képi, auditív vagy mozgóképi információhordozó.
83. **Tanítás:** a pedagógusnak az a tevékenysége, amelynek során adaptívan megszervezi, koordinálja, ellenőrzi a tanulók ismeretszerző -és feldolgozó tevékenységét a tanítási célok elérése érdekében.

84. **Tanmenet:** a tanár által készített egyéni éves munkaterv, amely összhangban van az adott intézmény helyi tantervével és egy adott osztályban vagy tanulócsoportban a vonatkozó tantárgy anyagának felosztását tartalmazza, a tanítási egységek óráról-órára való sorrendjét és tartalmát adja meg.
85. **Tanulás:** célirányos, motivált, aktív, differenciált és szabályozott tevékenység, amelynek eredményeképpen ismeretek, képességek és attitűdök alakulnak ki.
86. **Tematikus terv:** a tanmenet adott egységének részletes kifejtése, egy összefüggő tananyagrészt (téma) feldolgozásának pedagógiai terve.

Piliscsaba, 2021. február 26.

Dr. Szőke-Milinte Enikő
intézetvezető